

УДК 371.132

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2019.67-2.13>

Л. М. Лазаренко

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри іноземних мов
Приазовського державного технічного університету

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Статтю присвячено розкриттю сутності проектної методики у межах викладання англійської мови як навчальної дисципліни нормативного циклу освітньо-професійних програм технічного спрямування. Відзначено, що в основі такої методики лежить студентоцентроване навчання, яке відображає індивідуальну освітню траєкторію кожного здобувача вищої освіти.

Значущим у контексті забезпечення студентоцентрованого навчання у межах вивчення англійської мови студентами технічних спеціальностей постає метод проектів. Цей метод є способом організації проектної діяльності здобувачів вищої освіти, що полягає у мотивованому досягненні свідомо поставленої мети для створення творчих проектів і в забезпеченні єдності та наступності різноманітних аспектів освітнього процесу. Організація такої діяльності передбачає навчання студентів плануванню та здійсненню власної діяльності на різних етапах: мотиваційному, операційно-діяльницькому й рефлексивно-оцінювальному.

Враховуючи специфіку викладання англійської мови студентам технічних спеціальностей, у межах проектної методики запропоновано такі види проектних завдань: інформаційні, спрямовані на навчання цілеспрямованого збирання інформації, її аналізу та використання; дослідницькі, які вимагають чіткого визначення загальної проблеми дослідження, його головної мети, конкретних задач і методів їх розв'язання; ігрові, що передбачають виконання ігрових ролей у ситуаціях, які об'єднуються загальною ідеєю (у т. ч. ролей, виконуваних у межах моделей професійної діяльності); практичні (практично-орієнтовані), кінцевим продуктом яких може бути газета, Web-сторінка, оформлений стенд, суспільна акція тощо.

Проектна діяльність студентів містить три основні етапи: розроблення проектного задуму (аналіз ситуації, аналіз проблеми, цілепокладання, планування); реалізацію проектного задуму (виконання запланованих дій); оцінку результатів проекту.

При використанні методу проектів змінюється роль викладача: він виступає у ролі консультанта, фасилітатора, модератора, джерела інформації тощо. Отже, проектна діяльність передбачає виконання викладачем лише функцій управління та корекції діяльності здобувачів вищої освіти.

Ключові слова: метод проектів, проектна методика, проектна діяльність студентів, професійна підготовка.

Постановка проблеми. Сьогодні у вітчизняній педагогічній науці та практиці посилюється тенденція до пошуків ефективних шляхів вирішення проблеми організації студентоцентрованого навчання, спрямованого на формування компетентного конкурентоспроможного фахівця зі сформованим інноваційним мисленням і потребою безперервного професійного зростання.

Запровадження студентоцентрованого підходу в закладах вищої освіти забезпечує врахування потреб студентів, суб'єкт-суб'єктну взаємодію між викладачем і здобувачем вищої освіти, автономність особистості студента з одночасним відповідним супроводом і підтримкою з боку викладача, гнучкі навчальні траєкторії, доцільне використання різноманітних педагогічних технологій, методів, засобів, прийомів, систематичний моніторинг якості освітніх послуг тощо [4].

Значущим у контексті забезпечення студентоцентрованого навчання у межах вивчення англій-

ської мови студентами технічних спеціальностей постає метод проектів. Сьогодні його вважають одним із найбільш перспективних методів навчання, оскільки він створює умови для творчої самореалізації здобувачів вищої освіти, підвищує їхню мотивацію до оволодіння англійською мовою, сприяє розвитку інтелектуальних здібностей, здатності орієнтуватися в інформаційному просторі та самостійно конструювати свої знання. Проектна діяльність студентів виступає важливим компонентом продуктивної освіти та є нестандартним способом організації освітнього процесу через планування, прогнозування, аналіз ситуації, що є активними способами дій, спрямованих на реалізацію студентоцентрованого підходу.

Саме у процесі проектної діяльності здобувачі вищої освіти не лише удосконалюють свої комунікативні уміння й навички, але й набувають певного досвіду вирішення реальних виробничих ситуацій, пов'язаних із майбутньою професійною

діяльністю, що забезпечує здатність майбутнього фахівця технічного профілю грамотно вибудувати свої професійні дії, приймати рішення, адаптуватися в соціумі та самореалізовуватися як особистість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми використання проектної методики в освітньому процесі закладів загальної середньої та вищої освіти розглядаються вітчизняними і зарубіжними дослідниками достатньо повно (К. Борисов, Т. Ворошилова, В. Гузеєв, Н. Коваль, А. Курова, О. Моїсеєва, І. Олійник, Н. Пахомова, Ю. Романенко, Т. Сахарова, І. Соловйова та ін.). Педагогічні особливості проектної технології навчання ґрунтовно висвітлено у публікаціях Є. Павлютенкова, Н. Пахомової, Є. Полат, Г. Селевка, І. Сасової. Особливості використання методу проектів у процесі навчання іноземних мов висвітлено М. Бухаркіною, А. Василенко, Н. Душковою, В. Копиловою, А. Кузнєцовою, Д. Мацько, В. Сафоновою, І. Сокол, І. Федоровою та ін.

Проте, незважаючи на значний інтерес науковців до дослідження проблеми проектної методики, у практиці навчання англійської мови в закладах вищої освіти проектна методика використовується фрагментарно. Основними причинами неповного використання потенціалу проектної методики є:

- недостатня теоретична розробленість проблеми використання методу проектів у вітчизняній педагогічній науці;

- неправильне розуміння викладачами сутності проектної методики, некоректне її використання у процесі навчання англійської мови (зокрема здобувачів вищої технічної освіти);

- відсутність вітчизняних підручників для вищої школи на основі проектної методики навчання англійської мови.

Метою статті є обґрунтування сутності проектної методики у процесі вивчення англійської мови здобувачами вищої технічної освіти.

Виклад основного матеріалу. Термін «проектна методика» трактується науковцями як:

- організація навчання, за якою учні набувають знань і навичок у процесі планування й виконання практичних завдань – проектів (С. Гончаренко) [1, с. 205];

- певна сукупність навчально-пізнавальних прийомів, що дозволяють вирішити ту або іншу проблему внаслідок самостійних дій учнів, студентів і припускають презентацію цих результатів (Є. Полат, М. Бухаркіна, М. Моїсеєва, О. Петров) [7, с. 58];

- педагогічна технологія, яка містить сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих за своєю суттю; це спільна, навчально-пізнавальна, творча або ігрова діяльність, яка має мету, узгоджені методи, засоби діяльності,

спрямована на досягнення результату з розв'язання певної проблеми (І. Олійник) [6];

- система навчання, гнучка модель організації освітнього процесу, зорієнтована на творчу самореалізацію особистості, розвиток її можливостей у процесі створення нового продукту під контролем викладача (С. Купрікова) [5, с. 58].

Зазначена вище модель навчання передбачає організацію проектної діяльності студентів, що полягає у мотивованому досягненні свідомо поставленої пізнавальної мети для створення творчих проектів і в забезпеченні єдності та наступності різноманітних аспектів освітнього процесу. У межах проектної діяльності відбувається формування та розвиток у здобувачів вищої освіти здатності до планування і здійснення власної діяльності на різних етапах: мотиваційному, операційно-діяльнісному й рефлексивно-оцінювальному.

З огляду на зазначене метод проектів розглядається як спосіб організації самостійної діяльності здобувачів вищої освіти, який інтегрує проблемний підхід, рефлексивні, дослідницькі, пошукові та інші методики.

Необхідність застосування проектної методики на заняттях з англійської мови зумовлено низкою чинників, найбільш значущими з яких постають такі:

- проблемний характер проектної діяльності, її інтерактивність, що забезпечує розв'язання практично та теоретично значущих проблем, пов'язаних із майбутньою професійною діяльністю, вирішення яких вимагає від здобувачів вищої освіти не лише передбачених програмою знань англійської мови, але й відомостей із навчальних дисциплін професійної підготовки;

- автономний характер проектної діяльності, що забезпечує самоорганізацію діяльності студента та можливості прояву ним ініціативи у процесі пошукової діяльності;

- спрямованість на формування комунікативної компетенції, що передбачає не лише практичне володіння цією мовою, а й уміння працювати з інформацією (друкованою та звуковою).

У зазначеному контексті йдеться про таку організацію освітнього процесу, яка б полегшувала оволодіння знаннями, активізувала процес їх засвоєння, навчала прийомів самостійної роботи з навчальним матеріалом і професійно-орієнтованою інформацією, сприяла формуванню інформаційної та комунікативної компетентностей здобувачів вищої освіти.

У сучасних психолого-педагогічних джерелах представлено достатньо широкий спектр видів проектів. Найбільш повну їх класифікацію пропонує Є. Полат. У цій класифікації за декількома критеріями дослідницею виділено такі різновиди проектів:

1. За домінуючим у проекті методом (або видом) діяльності: дослідницькі, творчі, рольово-ігрові, інформаційні, практико-орієнтовальні.

2. За ознакою предметно-змістовної галузі: монопроекти (у межах одного навчального предмету) і міжпредметні проекти (у межах двох-трьох предметів).

3. За характером координації: із відкритою, явною координацією та із прихованою координацією (головним чином телекомунікаційні проекти).

4. За характером контактів: внутрішні, або регіональні (тобто у межах однієї країни) та міжнародні.

5. За кількістю учасників проекту: особистісні (між двома партнерами з різних закладів освіти, регіонів, країн); парні (між парами учасників); групові (між групами учасників).

6. За тривалістю проекту: короткотермінові (для вирішення невеликої проблеми або частини великої проблеми), середньої тривалості (від тижня до місяця), довготермінові (від місяця до кількох місяців) [8].

З огляду на широкий спектр завдань, що можуть пропонуватися для виконання студентам технічних спеціальностей у межах проектно-методики, та зважаючи на специфіку викладання англійської мови у закладах вищої освіти, найбільш ефективними видаються такі види проектів:

1. Інформаційні, спрямовані на навчання ціле-спрямованого пошуку і збирання інформації, її аналізу та систематизації, використання інформації з обраної спеціальності. Результати інформаційного пошуку здобувачів вищої освіти реалізуються у написанні анотації, реферату, повідомлення та презентуються перед аудиторією. Основними джерелами інформації є тексти технічного спрямування, що відображають професійну лексику.

2. Дослідницькі, які вимагають чіткого визначення загальної проблеми дослідження, його головної мети, конкретних задач і методів їх розв'язання. Такі проекти за своєю структурою наближені до наукового дослідження, оскільки вимагають визначення цілей та актуальності предмета дослідження, проведення аналізу різних джерел інформації, формулювання гіпотез, знаходження шляхів і вирішення проблеми, виклад результатів, висновків. Цей вид проектів використовується під час підготовки здобувачів вищої освіти до науково-практичних конференцій.

3. Ігрові, що передбачають виконання ігрових ролей у ситуаціях, які об'єднуються загальною ідеєю (у т. ч. ролей, виконуваних у межах моделей професійної діяльності). У межах виконання організаційно-ігрових проектів учасники обирають різні ролі (вигаданих або реальних персонажів), відповідно до характеру і змісту певного проекту.

4. Практичні (практично-орієнтовані), кінцевим продуктом яких може бути газета, Web-сторінка, оформлений стенд, суспільна акція тощо [9, с. 21–23].

Будь-який із зазначених вище проектів може виконуватися здобувачами освіти впродовж короткого періоду (протягом тижня) або бути тривалим (впродовж кількох тижнів). Може застосовуватися індивідуально й у групах. Однак усі вони незалежно від виду виконуються послідовно і проходять чотири основні етапи:

- розроблення проектного задуму (аналіз ситуації, аналіз проблеми, цілепокладання, планування);
- реалізацію проектного задуму (виконання запланованих дій);
- оцінку результатів проекту.

Підготовчий етап розпочинається з визначення мети (зокрема поглиблення програмових знань із навчальної дисципліни «англійська мова» під час вивчення тематичного матеріалу; розвиток іншомовної комунікативної компетентності, комунікативних, організаційних, пошукових і творчих здібностей, особистісного потенціалу, уміння самостійно планувати свої дії, прогнозувати можливі варіанти вирішення проектних завдань, розвивати навички самоосвіти й особистої самореалізації, критичного мислення (планувати, скласти семантичну карту (асоціативний куш), демонструвати здатність корегувати свою роботу, розвивати вміння вільно висловлювати свої думки в письмовій та усній формі) [2].

Далі пропонуються ідеї для проекту шляхом використання інтерактивних методів навчання, зокрема мозкового штурму. Складається схема ідей проекту (самостійно або під керівництвом викладача). Це може бути створення тематичної газети, відеофільму, інтерв'ю, презентації, рекламної продукції, WEB-сайту тощо. У процесі виконання такої творчої роботи здобувачі вищої освіти зосереджують увагу на тематиці проекту, вчать відбирати потрібні ідеї та систематизувати їх, складають семантичну карту, що сприяє покращенню засвоєння граматичних конструкцій іноземної мови та лексичних одиниць у межах обраної спеціальності.

Опрацювання інформації з метою презентації передбачає її узагальнення і розвиток творчих умінь, зокрема здатності до подання відібраної у межах пропонованого проекту інформації у вигляді таблиць, схем, діаграм, малюнків або фотографій, колажу тощо.

Оцінка роботи кожного учасника групи відбувається за такими критеріями, як: ініціативність і творчий підхід, чіткість і зміст виконання завдань підготовчого етапу, відповідність оформлення проекту технічним вимогам, логіка, глибина і змістовність проекту, якість презентації.

Таким чином, проект перетворюється у засіб навчання, який дає можливість:

- включити здобувачів вищої освіти у дослідницьку роботу вже на пропедевтичному її етапі (до написання курсової роботи);

- індивідуалізувати процес навчання;
- варіювати ступінь автономності здобувачів вищої освіти відповідно до їхніх потреб і ступеня оволодіння базовими знаннями й уміннями;
- організувати гнучкий контроль за діяльністю здобувачів вищої освіти та стимулювати розвиток рефлексії;
- удосконалювати іншомовну комунікативну компетентність;
- використовувати сучасні освітні технології, що забезпечують студентоцентризований підхід у межах освітнього процесу;
- інтегрувати знання з різних галузей;
- розвинути одержані вміння та навички [3].

Метод проектів передбачає використання різноманітних методів і засобів навчання конкретного предмета та необхідність інтегрування знань і вмінь із різних галузей.

У межах викладання англійської мови здобувачам вищої технічної освіти проектна діяльність може бути реалізована як стосовно загальної тематики, так і стосовно професійної. Значне місце займає пошук студентами додаткової інформації, у т. ч. орієнтованої на обрану спеціальність.

Важливим є ще той факт, що у процесі роботи над проектом активізуються знання з фахових дисциплін, здійснюються міжпредметні зв'язки, органічно інтегруються знання здобувачів вищої освіти з різних галузей під час вирішення однієї проблеми. Крім того, проекти є ефективним засобом індивідуалізації навчання: студенти з вищим рівнем володіння англійською мовою можуть виконувати більш складні проекти, а менш підготовлені – проекти нижчого рівня складності. В умовах немовного закладу вищої освіти, де більшість навчального часу відводиться на самостійну роботу здобувачів вищої освіти, а навчання англійської мови відбувається в академічній групі з різним рівнем володіння нею, використання проектної роботи є доцільним і результативним.

Слід акцентувати на тому, що при використанні методу проектів кардинально змінюється роль викладача: вона відрізняється на різних етапах проектування. Педагог виступає у ролі консультанта, фасилітатора, модератора, джерела інформації тощо. Головним його завданням є передача способів роботи, а не конкретних знань, тобто акцент робиться не на викладанні, а на учінні. Іншими словами, проектна діяльність передбачає виконання викладачем лише функцій управління та корекції діяльності здобувачів вищої освіти.

Висновки і пропозиції. Таким чином, проектна методика є новою педагогічною технологією

навчання іноземної мови здобувачів вищої технічної освіти. Метод проектів включає сукупність дослідницьких, проблемних, пошукових методів. Він моделює науково-дослідницьку фахову діяльність, у процесі якої здобувачі вищої освіти реалізують власні можливості планування, виконання й оформлення певного професійно спрямованого проекту засобами усного або писемного іншомовного спілкування. Проектна діяльність на заняттях з іноземної мови базується на новому розумінні взаємовідносин викладача та студента.

Отже, проектна робота дає можливість викладачу застосовувати комунікативні, інтерактивні, групові технології навчання та зробити освітній процес високоефективним.

Список використаної літератури:

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 367 с.
2. Гончарова В.Б., Аносова Ю.П. Метод проектної діяльності на заняттях іноземної мови за професійним спрямуванням у ВНЗ I–II р.а *Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві*. 2013. Вип. 3 (4). С. 136–243.
3. Дубровська Л.О., Дубровський В.Л., Ковнер В.В. Сучасні педагогічні технології: методичні матеріали до семінарських занять для студентів заочної форми навчання. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2011. 79 с.
4. Кудрявцева Т.О. Студентоцентризоване навчання як сучасна парадигма вищої освіти. URL: http://college.nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/Kudriavtseva_pedagogichyt-2018.pdf
5. Купрікова С.В. Шляхи реалізації проектної методики при навчанні іноземної мови. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 4 (30). С. 223–230.
6. Полат Е.С., Бухаркіна М.Ю., Моисеева М.В., Петров А.Е. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учебное пособие / под ред. Е.С. Полат. Москва : Академия, 1999. 224 с.
7. Олійник І. Використання методу проектів на уроках англійської мови. *Профтехосвіта*. 2012. № 10 (46). С. 29–33.
8. Полат Е.С. Метод проектов на уроках иностранного языка. *Иностранные языки в школе*. 2000. № 2. С. 3–11. № 3. С. 3–9.
9. Цимбал О.М., Тягло О.В., Цимбал П.В. Проектна технологія, критичне мислення і громадянська освіта в процесі вивчення англійської мови. *Початкова школа*. 2008. Вип. 4 (64). 109 с.

Lazarenko L. Usage the project method in the process of teaching English to students of technical specialties

The article is devoted to revealing the essence of project methodology within the teaching of English as a discipline of the normative cycle of educational and professional programs of technical direction. It is noted that such a methodology is based on student-centered learning, which reflects the individual educational trajectory of each applicant for a higher education degree.

The project method is significant in the context of providing student-centered learning within the framework of English language learning by students of technical specialties. This method is a way of organizing the project activity of applicants for a higher education degree, which is motivated by the achievement of a deliberately set goal to make creative projects and to ensure the unity and continuity of various aspects of the educational process. The organization of such activity involves teaching students to plan and carry out their own activities at different stages: motivational, operational, and reflexive and evaluative.

Taking into account the specificity of teaching English to students of technical specialties, the following types of project tasks are offered within the project methodology: information tasks aimed at teaching purposeful information gathering, analysis and use; research tasks that requires a clear definition of the overall problem of the studies, its main purpose, specific tasks and methods of solving them; games that involve role-playing roles in situations that are unified by a common idea (including roles played within the framework of professional models); practical tasks (practically oriented), the final product of which may be a newspaper, a web page, a stand, a public event, etc.

The project activity of students consists of three main stages: development of a project plan (situation analysis, problem analysis, good setting, planning); realization of the project plan (implementation of the planned actions); evaluation of the project results.

When using the project method, the role of the teacher changes: he acts as a consultant, facilitator, moderator, a source of information, etc. Therefore, the project activity involves the teacher's fulfillment of only the functions of management and correction of the activity of applicants for a higher education degree.

Key words: *project method, project methodology, project activity of students, professional training.*